

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΥΠΟΘΕΣΗ Έ Λ κατά ΕΛΛΑΔΑΣ

(Προσφυγή αριθ. 62771/00)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

5 Φεβρουαρίου 2004

Η παρούσα απόφαση θα καταστεί οριστική σύμφωνα με τους όρους που προβλέπονται από το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης. Μπορεί να υποστεί τυπικές διορθώσεις.

-Ακριβές αντίγραφο.

Στρασβούργο, 5.2.2004

(υπογραφή) S. NIELSEN – Γραμματέας Τμήματος

Στην υπόθεση **ΈΛ κατά Ελλάδας,**

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (πρώτο τμήμα), συνεδριάζοντας σε δικαστικό συμβούλιο αποτελούμενο από τους:

Κύριο P. LORENZEN, *πρόεδρο,*

Κύριο Κ.Λ. POZAKH,

Κύριο G. BONELLO,

Κυρία F. TULKENS,

Κυρία N. VAJIC,

Κύριο E. LEVITS,

Κυρία E. STEINER, *δικαστές,*

και τον κύριο S. NIELSEN, *αναπληρωτή γραμματέα τμήματος.*

Αφού διασκέφθηκε σε δικαστικό συμβούλιο στις 15 Νοεμβρίου 2001, 3 Οκτωβρίου 2002 και 15 Ιανουαρίου 2004,

Εκδίδει την πιο κάτω απόφαση, η οποία ελήφθη την τελευταία από τις πιο πάνω ημερομηνίες:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση έχει εισαχθεί με μία προσφυγή (αριθ. 62771/00) στρεφόμενη κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας, ένας υπήκοος της οποίας, ο κ. Γ Λ («ο προσφεύγων»), προσέφυγε ενώπιον του Δικαστηρίου στις 10 Αυγούστου 2000 δυνάμει του άρθρου 34 της Σύμβασης για την προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»).

2. Ο προσφεύγων εκπροσωπείται από τον κ. Κ. Μαυροειδή, δικηγόρο του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπείται από τις απεσταλμένες του αντιπροσώπου της, κυρία Γ. Σκιάνη, σύμβουλο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, και κυρία Μ. Παπίδα, πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

3. Ο προσφεύγων παραπονέθηκε, ειδικότερα, υπό το πρίσμα του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης, για τη διάρκεια μιας διαδικασίας ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

4. Η προσφυγή ανατέθηκε στο πρώτο Τμήμα του Δικαστηρίου (άρθρο 52 §1 του κανονισμού). Μέσα σε αυτό, το συμβούλιο που ανέλαβε να εξετάσει την υπόθεση (άρθρο 27 § 1 της Σύμβασης) συστάθηκε σύμφωνα με το άρθρο 26 § 1 του κανονισμού. Στις 15 Νοεμβρίου 2001, το συμβούλιο έκρινε την προσφυγή εν μέρει απαράδεκτη και αποφάσισε να κοινοποιήσει το παράπονο που έλκεται από τη διάρκεια της διαδικασίας στην Κυβέρνηση.

5. Με μία απόφαση της 3 Οκτωβρίου 2002, το συμβούλιο κήρυξε το υπόλοιπο της προσφυγής παραδεκτό.

6. Τόσο ο προσφεύγων όσο και η Κυβέρνηση κατέθεσαν γραπτές παρατηρήσεις επί της ουσίας της υπόθεσης (άρθρο 59 § 1 του κανονισμού).

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

7. Ο προσφεύγων γεννήθηκε το 1955 και είναι κάτοικος Αθηνών.

8. Ο προσφεύγων προσλήφθηκε στον στρατό ξηράς στις 28 Σεπτεμβρίου 1977. Στις 4 Ιουλίου 1979, έγινε έφεδρος παρατεταμένης θητείας.

9. Από τις 3 μέχρι τις 12 Μαΐου 1982, ο προσφεύγων νοσηλεύτηκε για μία μόλυνση του αμφιβληστροειδούς.

10. Στις 28 Ιανουαρίου 1983, ο προσφεύγων έφυγε από τον στρατό με ένα ποσοστό αναπηρίας 50%. Περίπου οκτώ μήνες αργότερα, έγινε διάγνωση ότι έπασχε από σκλήρυνση κατά πλάκας.

11. Σύμφωνα με τους όρους του άρθρου 26 § 1 του νόμου 1854/1951, ένας μη μόνιμος στρατιωτικός έχει δικαίωμα σύνταξης «αν εξήλθε του στρατεύματος φυσικά ή διανοητικά ανίκανος, κατόπιν

τραυματισμού ή ασθενείας που συνέβη καταφανώς και αναμφισβητήτως εξαιτίας της στρατιωτικής θητείας».

12. Στις 14 Οκτωβρίου 1987, ο προσφεύγων άσκησε ενώπιον του 11^{ου} Τμήματος του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους μία αίτηση για τη χορήγηση μιας σύνταξης. Η αίτηση αυτή απορρίφθηκε στις 16 Αυγούστου 1988 για τον λόγο ότι δεν πληρούσε τις προϋποθέσεις που προβλέπονται από τον νόμο 1854/1951 (απόφαση αριθ. 16500/1988). Ειδικότερα, δεν αναγνωρίστηκε ότι η ασθένεια από την οποία έπασχε ο προσφεύγων είχε προκληθεί αναμφισβήτητα από την στρατιωτική θητεία του.

13. Στις 29 Μαΐου 1989, ο προσφεύγων κατέθεσε μία νέα αίτηση ενώπιον του 2^{ου} Τμήματος του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, η οποία απορρίφθηκε για τους ίδιους λόγους με την πρώτη, στις 21 Ιουλίου 1989 (απόφαση αριθ. 14195/1989). Στις 21 Σεπτεμβρίου 1989, ο προσφεύγων άσκησε προσφυγή κατά της απόφασης αυτής. Η συνεδρίαση έλαβε χώρα στις 27 Απριλίου 1990.

14. Με προδικαστική απόφαση της 27 Ιουνίου 1990, το Τρίτο Τμήμα του Ελεγκτικού Συνεδρίου επιφυλάχθηκε να αποφανθεί και παρέπεμψε την υπόθεση στην Αναθεωρητική Υγειονομική Επιτροπή (Στρατού) για γνωμοδότηση. Αυτή έκρινε ότι, αν και η ασθένεια του προσφεύγοντος δεν οφειλόταν στην στρατιωτική θητεία του, οι όροι άσκησης της θητείας του «επηρέασαν αρνητικά, καταφανώς και αναμφισβητήτως, την πορεία και την εξέλιξη της ασθένειας».

15. Στις 17 Μαΐου 1991, το Τρίτο Τμήμα του Ελεγκτικού Συνεδρίου ακύρωσε την προσβληθείσα απόφαση και όρισε το ποσό της σύνταξης, η οποία έπρεπε να χορηγηθεί στον προσφεύγοντα (απόφαση αριθ. 856/1991).

16. Στις 24 Ιουλίου 1991, ο Γενικός Επίτροπος της Επικρατείας άσκησε αναίρεση.

17. Την 1^η Ιουλίου 1992, η ολομέλεια του Ελεγκτικού Συνεδρίου ακύρωσε την προσβαλλόμενη απόφαση για τον λόγο ότι αυτή είχε

ερμηνεύσει εσφαλμένα τον νόμο και δεν ήταν επαρκώς αιτιολογημένη. Η υπόθεση παραπέμφθηκε ενώπιον του Τρίτου Τμήματος (απόφαση αριθ. 1453/1992).

18. Με προδικαστικές αποφάσεις των 22 Οκτωβρίου 1993 και 10 Νοεμβρίου 1995, το Τρίτο Τμήμα ανέστειλε την απόφασή του και παρέπεμψε την υπόθεση στην Αναθεωρητική Υγειονομική Επιτροπή του Στρατού για γνωμοδότηση. Αυτή εξέδωσε τη γνωμοδότησή της την 1^η Φεβρουαρίου 1996. Η συνεδρίαση ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου έλαβε χώρα στις 14 Ιουνίου 1996.

19. Στις 13 Δεκεμβρίου 1996, το Τρίτο Τμήμα του Ελεγκτικού Συνεδρίου απέρριψε την προσφυγή του προσφεύγοντος κατά της απόφασης αριθ. 14195/1989 (απόφαση αριθ. 2089/1996).

20. Στις 11 Φεβρουαρίου 1997, ο προσφεύγων άσκησε αναίρεση.

21. Στις 23 Ιουνίου 1997, η ολομέλεια του Ελεγκτικού Συνεδρίου ακύρωσε την προσβαλλόμενη απόφαση για τον λόγο ότι αυτή δεν ήταν επαρκώς αιτιολογημένη. Η υπόθεση παραπέμφθηκε ενώπιον του Τρίτου Τμήματος (απόφαση αριθ. 1246/1997). Η συνεδρίαση έλαβε χώρα στις 24 Οκτωβρίου 1997.

22. Με προδικαστική απόφαση της 27 Φεβρουαρίου 1998, το Τρίτο Τμήμα ανέστειλε την απόφασή του και παρέπεμψε την υπόθεση στην Αναθεωρητική Υγειονομική Επιτροπή του Στρατού για γνωμοδότηση. Αυτή εξέδωσε τη γνωμοδότησή της στις 9 Απριλίου 1998.

23. Στις 23 Απριλίου 1999, το Τρίτο Τμήμα του Ελεγκτικού Συνεδρίου απέρριψε εκ νέου την προσφυγή που είχε ασκήσει ο προσφεύγων κατά της απόφασης αριθ. 14195/1989 (απόφαση αριθ. 618/1999).

24. Στις 12 Μαΐου 1999, ο προσφεύγων άσκησε αναίρεση, παραπονούμενος ότι η προσβαλλόμενη απόφαση δεν ήταν επαρκώς αιτιολογημένη. Η συνεδρίαση έλαβε χώρα στις 12 Ιανουαρίου 2000.

25. Στις 22 Μαρτίου 2000, η ολομέλεια του Ελεγκτικού Συνεδρίου απέρριψε την αίτηση αναίρεσης του προσφεύγοντος ως αβάσιμη. Ειδικότερα, το ακυρωτικό δικαστήριο έκρινε ότι η αιτιολογία της απόφασης αριθ. 618/1999 ήταν πλήρης και σαφής (απόφαση αριθ. 467/2000).

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΝΟΜΟ

I. ΕΠΙ ΤΗΣ ΠΡΟΒΑΛΛΟΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 § 1 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

26. Ο προσφεύγων παραπονεείται για το γεγονός ότι η υπόθεσή του δεν δικάστηκε μέσα σε μία λογική προθεσμία. Επικαλείται το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης, του οποίου τα κατάλληλα αποσπάσματα έχουν ως εξής:

«Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθή (...) εντός λογικής προθεσμίας, υπό (...) δικαστηρίου (...), το οποίον θα αποφασίση (...) επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του αστικής φύσεως (...)»

27. Η Κυβέρνηση προβαίνει σε μία λεπτομερή και χρονολογική ανάλυση της διαδικασίας για να αποδείξει ότι έκαστο στάδιό της διεξήχθη με ταχύτητα. Η Κυβέρνηση αναφέρεται εξάλλου στην απεργία των δικηγόρων του Δικηγορικού Συλλόγου της Αθήνας, η οποία επεκτάθηκε σποραδικά από τις 23 Ιανουαρίου 1989 μέχρι τις 30 Ιουνίου 1994 και είναι ένα γεγονός που εκφεύγει του ελέγχου των δικαστηρίων. Προσθέτει ότι ο προσφεύγων δεν επιχείρησε ποτέ να επιταχύνει τη διαδικασία. Τέλος, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι από τη συνολική διάρκεια της διαδικασίας θα έπρεπε να αφαιρεθούν επίσης οι περίοδοι των δικαστικών διακοπών (από την 1η Ιουλίου μέχρι τις 15 Σεπτεμβρίου εκάστου έτους).

A. Περίοδος που πρέπει να ληφθεί υπόψη

28. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι η διαδικασία άρχισε στις 29 Μαΐου 1989 και τελείωσε στις 22 Μαρτίου 2000 με την απόφαση αριθ. 467/2000 της ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Επομένως, διήρκεσε δέκα χρόνια, εννέα μήνες και είκοσι τέσσερις ημέρες.

B. Εκτίμηση της διάρκειας της διαδικασίας

29. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι ο εύλογος χαρακτήρας της διάρκειας μιας διαδικασίας εκτιμάται σύμφωνα με τις συνθήκες της υπόθεσης και λαμβανομένων υπόψη των κριτηρίων που έχουν καθιερωθεί από τη νομολογία του, και ειδικότερα της πολυπλοκότητας της υπόθεσης, της συμπεριφοράς του προσφεύγοντος και εκείνης των αρμοδίων αρχών, καθώς και του διακυβεύματος της διαφοράς για τους ενδιαφερομένους (βλέπε, μεταξύ πολλών άλλων, *Frydlender κατά Γαλλίας* [GC], αριθ. 30979/96, § 43, CEDH 2000-VII).

30. Εξάλλου, μόνον οι καθυστερήσεις που είναι καταλογιστέες στις αρμόδιες δικαστικές αρχές μπορούν να οδηγήσουν στη διαπίστωση μιας υπέρβασης της λογικής προθεσμίας, η οποία είναι αντίθετη προς τη Σύμβαση. Ακόμη και στα νομικά συστήματα που καθιερώνουν την αρχή της διεξαγωγής της δίκης από τους διαδίκους, η συμπεριφορά των ενδιαφερομένων δεν απαλλάσσει τους δικαστές από την υποχρέωση να εξασφαλίζουν την απαιτούμενη από το άρθρο 6 § 1 ταχύτητα (*Βαρυπάτη κατά Ελλάδας*, αριθ. 38459/97, § 26, 26 Οκτωβρίου 1999).

31. Σε ό,τι αφορά την παρούσα υπόθεση, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι ο προσφεύγων έχει γενικότερα επιδείξει επιμέλεια στην διεξαγωγή της υπόθεσης. Πρέπει έτσι να διαπιστωθεί ότι, εφόσον πρόκειται για μία διάρκεια που υπερβαίνει τα δέκα χρόνια και εννέα μήνες, η βραδύτητα της διαδικασίας προκύπτει κατά κύριο λόγο από τη δραστηριότητα των αρχών και των δικαστηρίων τα οποία επιλήφθηκαν.

32. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι η διάρκεια της διαδικασίας θα μπορούσε τεχνικά να εξηγηθεί από την μεσολάβηση πολλών βαθμών

δικαιοδοσίας. Εν τούτοις, υπενθυμίζει ότι το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης υποχρεώνει τα Συμβαλλόμενα Κράτη να οργανώσουν το δικαστικό σύστημά τους κατά τρόπο ώστε να μπορούν τα δικαστήριά τους να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της (βλέπε, μεταξύ πολλών άλλων, *Duclos κατά Γαλλίας*, απόφαση της 17 Δεκεμβρίου 1996, *Recueil des arrêts et decisions* 1996-VI, σελ. 2181, § 55), και, ειδικότερα, να εγγυηθούν στον καθένα το δικαίωμα να λάβουν μία τελεσίδικη απόφαση μέσα σε μία λογική προθεσμία (*Frydlender κατά Γαλλίας*, όπως πιο πάνω, § 45). Οθεν, το Δικαστήριο δεν θα μπορούσε να κρίνει «λογική» την συνολική διάρκεια που παρήλθε εν προκειμένω.

Κατά συνέπεια, υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης.

II. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

33. Σύμφωνα με τους όρους του άρθρου 41 της Σύμβασης,

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της και εάν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλομένου Μέρους επιτρέπει την ατελή μόνον επανόρθωση των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο επιδικάζει στον ζημιωθέντα διάδικο, εφόσον συντρέχει λόγος, μία δίκαιη ικανοποίηση.»

34. Ο προσφεύγων δεν προέβαλε κανένα αίτημα δίκαιης ικανοποίησης μετά την απόφαση επί του παραδεκτού, αν και, μέσα στην επιστολή που εστάλη στον πληρεξούσιο δικηγόρο του στις 8 Οκτωβρίου 2002, του επιστήθηκε η προσοχή στο άρθρο 60 του κανονισμού του Δικαστηρίου, το οποίο προβλέπει ότι οποιοδήποτε αίτημα δίκαιης ικανοποίησης σύμφωνα με το άρθρο 41 της Σύμβασης πρέπει να εκτίθεται στις γραπτές παρατηρήσεις επί της ουσίας. Συνεπώς, δεδομένης της απουσίας απάντησης, μέσα στις καθορισθείσες προθεσμίες, στην επιστολή που συνόδευε την απόφαση

επί του παραδεκτού, καθώς και σε μία επιστολή υπενθύμισης με ημερομηνία 14 Ιανουαρίου 2003, η οποία εστάλη με συστημένη επιστολή με απόδειξη παραλαβής, το Δικαστήριο εκτιμά ότι δεν συντρέχει περίπτωση επιδίκασης ποσού βάσει του άρθρου 41 της Σύμβασης (*Willekens κατά Βελγίου*, αριθ. 50859/99, § 27, 24 Απριλίου 2003 – *Κωνσταντόπουλος ΑΕ και λοιποί κατά Ελλάδα*, αριθ. 58634/00, § 35, 10 Ιουλίου 2003 – *Interoliva ABEE κατά Ελλάδα*, αριθ. 58642/00, § 35, 10 Ιουλίου 2003).

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΑ,
Αποφαίνεται ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης.

Συντάχθηκε στη γαλλική γλώσσα και στη συνέχεια κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 5 Φεβρουαρίου 2004 κατ'εφαρμογήν του άρθρου 77 §§ 2 και 3 του κανονισμού.

(υπογραφή)

Søren NIELSEN

Αναπληρωτής Γραμματέας

(υπογραφή)

Peer LORENZEN

Πρόεδρος

Ακριβής μετάφραση του συνημμένου
εγγράφου από τα γαλλικά.

Αθήνα, 20 Φεβρουαρίου 2004

Ο μεταφραστής

Αλέξανδρος Πετρουτσόπουλος